

LifeReset

Šach-mat, a máme dizajn!

„Zuzka, priprav nožnice. Farebný papier donesú záhradníčky a na dnes si nerob žiaden plán. Neskončíme, kým dizajn nenavrhneme,“ hovorí mi do telefónu Patricia Černáková, permakultúrna dizajnérka nášho sadu. Po troch týždňoch príprav, premýšľania, hodinách strávených v našom sade, zozbieraných a spísaných kvantách informácií si tiež hovorím – dnes to musíme dať! Tabula rasa, začíname!

Jedna vec je, ako dizajn vyzerá na papieri a druhá ako v realite. Nedá sa robiť ho len od stola.

Reportáž z permakultúrneho navrhovania nášho sadu

text a foto: Zuzana Matúšová Girgošková • www.lifereset.sk

Tabula rasa – nepopísaná tabuľa, môžeme začať!

Žiadna práca od stola

Ako by ste si predstavili stretnutie a konzultácie s architektom alebo dizajnérom? V preskanej minimalistickej kancelárii alebo v „chaoticko-umeleckom“ ateliéri? Lebo tie naše presne také neboli. S permakultúrnou dizajnérkou Patricia Černákovou a architektom Stanom Vanekom sme sa stretli priamo na „mieste činu“, teda v sade. Paťa nám hneď na začiatku povedala: „Dizajn sa nedá robiť od počítača, od stola. Mnohé informácie nevyčítate zo žiadnej mapy. Keď prídem na pozemok, nasávam atmosféru z hľadiska nejakých výhľadov a pohľadov, ako fúka vietor, odkiaľ vychádza slnko, či kombinácia vetra a slnka nie je nepríjemná. Či nie je pozemok zamokrený a vždy si pozriem vzorku pôdy.“ Preto sa stretávame v sade, a rovnako už aj s architektom, ktorého práca musí byť previazaná s celým

dizajnom. Vzhľad domu ovplyvní vzhľad a štýl záhrady. Jeho konštrukcia a reálne stavanie výrazne nemá nič chybať. Ani veci, ktoré plánujeme realizovať až o niekoľko rokov. Ak chceme urobiť čo najmenej chýb, musíme rátať so všetkým, čo na pozemku bude. Všetko musí mať už teraz svoje miesto, aby sa nám nestalo, že na niečo zabudneme a neskôr bude problém to zrealizovať.“ Zároveň je dôležité vedieť o pozemku čo najviac. My sme v sade doteraz nikdy nebývali, a teda nevieme presne, ako sa správa v silných búrkach, počas dlhých zím, na jar, keď sa topia ľady či počas veternej smršte. Všetky tieto nepríjemné katastrofické scenáre sú pre permakultúrny dizajn dôležité. Preto sme počas zbierania informácií o ňom vybehli aj za budúcimi susedmi, ktorí nám o živote v sade povedali viac.

Dobrá práca na nezaplatenie

Všetci zúčastnení dostali na šiestich stranách vypracované podklady s množstvom informácií o sade. Od číselných údajov úhrnu zrážok počas roka, počtov slnečných dní v jednotlivých ročných obdobiach cez informácie o pôde, histórii sadu až po vypracovanú ZRUŠ tabuľku. Teda tabuľku so všetkými podrobnosťami o tom, čo chceme v sade chovať (zvieratá), pestovať (rastliny), robiť (udalosti) a mať (štruktúry). Nejde len o suchý zoznam toho, čo nám všetko napadlo, ale skutočne dobre vypracovaný

Práca odborníkov v teréne.

Šampionát šachistov

Záhradníčky Monika a Lucia čítajú z týchto podkladov: „Dielňa s rozmermi trikrát dva metre a parkovacie miesta pre dve autá.“ Berú do rúk hnedý papier, z ktorého vystrihujú dielňu v mierke 1 : 100 a modrý na vystrihnutie parkovacích miest. Podávajú ich Patricia a ona ich voľne rozmiestňuje po papieri. Architektka Stana sa pri tom pýta: „S akými ťažkými mechanizmami máme pri stavbe rátať? Pýtam sa, aby som vedela, aký prístup budú potrebovať, nech im nič nestojí v ceste.“ Stano jej odpovedá rozmery a typy strojov, ktoré sa na pozemku budú pohybovať. Spolu prichádzajú na to, že umiestnenie septiku nemôže byť za domom, pretože prístup k nemu by bol pre zbernú cisternu problematický. „Pozemok sa zvažuje od domu smerom dole, preto bude najlepšie riešenie vykopat žumpu, aj keď podstatne ďalej, ale nižšie pred domom,“ hovorí Stano Vanek. Paťa berie okrúhly modrý papierik a premiestňuje ho na druhú stranu zakresleného sadu na výkrese. Vyzerá to ako sústredený ťah šachistu po šachovnici. Aj atmosféra je nabitá napätými vibráciami, ktoré vytvára koncentrácia každého z nás. Naše dizajnovanie pripomína obraz zo šampionátu šachistov.

Mozaika udalostí

Pomaly nám pred očami vzniká fantastický obraz všetkého, čo sa bude v sade v budúcnosti diať a stáť, žiť a rásť. Janči drží v rukách úl so včelami. Kládne ho na južné miesto pred domom, lebo včely majú rady slnko. Patricia mu ozrejmjuje: „Letová

dráha včiel má najmenej tri metre. V tejto vzdialenosti pri vylietavaní z úľa narážajú do prekážok. V prípade, že je to človek, všetci vieme, čo nastane. Preto by som úl umiestnila za dom, kde budú mať najväčší pokoj. Zároveň je za domom najviac ovocných stromov, ktoré potrebujú včely na opelenie. Výhoda je aj jazierko za domom, z ktorého sa môžu napájať.“ Počúvam to a hovorím si, tak toto je maximálna zohranosť. Postupne takto prechádzame objekt za objektom. Vylučovaním si fóliovník nájde najlepšie miesto pri zvieratách – dvoch vietnamských sviniach a dvoch baranoch. „Je efektívne mať hnoj zo zvierat pri záhradách, ktoré chceme pohnojiť,“ hovorí Paťa a posúva papierik fóliovníka k jednoduchým prístreškovičom pre zvieratá. Na tomto mieste vznikne „chronická záhrada“, teda záhrada s vyvýšenými záhonmi, ktorá nás bude trvalo zásobovať ovocím a zeleninou. Ďalšia bude stáť pri dome, tá bude „akútka“, kde len vybehneme z domu a natrháme si to, čo práve na stôl potrebujeme. „Musíme myslieť na to, že aj keď dom v lete ešte nebude stáť, ješť potrebujete. Chronická záhrada nebude stáť v ceste bagrom, nevysypeme tam drevo, preto je to najvhodnejšie miesto na postavenie ukážkovej permakultúrnej záhrady,“ hovorí polohumorne Paťa a zakresluje rôzne typy záhonov. Napokon nám po vylúčení ďalších faktorov vychádza toto miesto ako skutočne ideálne.

Permakultúrna dizajnérka Patricia Černáková nám radí, ako, kde a prečo nájsť tie správne miesta v sade.

všetkého, z čoho môžeme celý rok čerpať. Postupne od domu vznikajú nádherné zákrutia jedlých záhrad s kvetinovými záhonmi, presne takými, aké poznáte z časopisov. Pri troške predstavivosti sa stačí už len zhlboka nadýchnuť a zacítite vôňu levandule, rozmarínu či ruže. Samozrejme, život v sade a stále Novozélandanmi opakovaný balans nám pomôžu udržať zvieratá. Nebude ich veľa, len toľko, koľko skutočne pre našu rodinu potrebujeme. Ako hovorí Paťa, je dôležité poznať svoje potreby, ale aj limity. Náš dizajn je vytvorený pre nás štyroch, možno v budúcnosti piatich, a dvoch pocestných dobrodincov.

Čaká nás teda ešte dosť práce. No máme pružný návrh, ktorý bude pre nás nosný, ale

Búrka nás neskôr vyhnala dovnútra, kde sme pokračovali v „hre“ ďalej. Sice to vyzerá ako hra, hodiny strávené nad dizajnom neboli vôbec jednoduché.

Večer sme dizajn odprezentovali našim chlapcom. Návrh sa im veľmi páčil.

Vzduchom sa šíri vôňa levandule

Po piatich hodinách neuveriteľnej kombinatoriky nám vzniká definitívny návrh celého sadu. Všetky veci, rastliny, zvieratá aj udalosti majú svoje miesto. Vznikli vylučovacou metódou. Paťa preto hovorí: „Plán B vo väčšine prípadov neexistuje. Pri dizajne hľadáte pre každú vec najoptimálnejšie miesto. Vzniká tak kostrový plán, ktorý je síce nosný, no stále je v ňom dostatok priestoru na to, aby si ho ľudia vedeli dopĺňať a kreatívne doň vstupovať.“ Spokojní aj unavení zakresľujeme výsledok nášho pracovného dňa na papier. Jazierko so sadom a včelami (ktoré chce mať Janči na dôchodok), náš dom, pri ňom terasu s letnou kuchyňou, kde si môžeme s priateľmi nielen posedieť, ale aj spracovať ovocie, zeleninu. Hneď pod ňou pivnicu na uskladnenie

stále s dostatkem priestoru na jeho vylepšenie a pretváranie. Nateraz sme spokojní, pretože vieme, že sa nám nestanú nepredvídané veci. Ako nákladák zacúvaný do bylinkovej špirály alebo zabudnutá prístupová cesta k budúcejmu jazierku, smola, bager ho nevykope. Alebo že pred domom nemôže v budúcnosti stáť sauna, pretože tam nemáme súkromie. Už teraz tam nasadíme nízke ihličnany a dreveniny, ktoré nás klukatým chodníčkom privedú k nej. Kým ju postavíme, zákrutie vyrastie. A ak ju nepostavíme, tak sme mali aspoň dobrý dôvod, prečo ho vysadiť. ■

tento projekt podporil
www.WCUT®.sk
 drevo je náš svet